

Column Marianne Luyer

VRIJHEID

‘Het was eind september en ik stond op een klif in Normandië, hoog boven het strand. De zon scheen, het was niet koud, maar toch ging er een rilling door mij heen. Bij deze klif begon de bevrijding van ons continent, in 1944.’

Deze plek inspireerde Tuur Elzinga, voorzitter FNV, om stil te staan bij het begrip vrijheid tijdens zijn Baninglezing in februari. Wat maakt dat jonge jongens bereid waren om te vechten voor onze vrijheid? Wat is eigenlijk vrijheid? Hij citeerde president Roosevelt: ‘De jongens vochten niet om te veroveren, maar om het continent te bevrijden...’ Voor Roosevelt was onze vrijheid in het geding. Hij onderscheidde vier vrijheden: vrijheid van meningsuiting, van religie, van gebrek en vrijheid van angst.

Deze vrijheden beschermen vraagt permanente aandacht. Het is geen gegeven. Vrijheid is – net als vertrouwen – een resultaat van een wijze van samenwerken tussen mensen. Vrijheid is een balans vinden tussen individuele vrijheid en de vrijheid van de groep. Filosoof Isaiah Berlin, die de Russische revolutie in 1917 en de beide wereldoorlogen heeft meegemaakt, onderscheidt negatieve vrijheid en positieve vrijheid.

Negatieve vrijheid is de vrijheid van de invloed van anderen, positieve vrijheid is de vrijheid tot zelfrealisatie. In onze wereld strijden deze beide verlangens naar vrijheid met elkaar, dat is vooral het terrein van de politiek. Hij waarschuwt dat ‘in democratieën waar

geen helder besef is van het onderscheid tussen negatieve en positieve vrijheid, het risico dreigt dat het streven naar positieve vrijheid ontspoord in staatsterreur’.

Maatschappelijke organisaties en bedrijven in ons land zijn onderdeel van de democratie. Daarom moet ook dáár de dialoog plaatsvinden met externe en interne belanghebbenden. Dat is het gesprek over idealen, overtuigingen, en belangen.

Bestuur en toezicht is dus niet alleen een kwestie van professionaliteit, maar ook vooral van het organiseren van de dialoog en het bevorderen van pluriformiteit. Henk den Uijl pleit in zijn proefschrift *Practical Wisdom in Governance* (januari 2022) voor erkenning van de toezichtpraktijk als een politieke praktijk. Hij pleit daarmee voor de repolitisering van de maatschappelijke instituties. Dit betekent voor bestuur en toezicht dat ze zich verbinden aan de maatschappelijke vraagstukken die spelen in en rondom de organisaties. Dit betekent ook dat ze het (publieke) debat hierover niet moeten schuwen, maar juist moeten aangaan. Ieder vanuit de eigen rol. Op deze manier dragen we bij aan het vitaal houden van de democratie, een voorwaarde voor vrijheid.

Marianne Luyer is kerndocent en moderator bij Avicenna, Academie voor Leiderschap, lid van het netwerk The Midfield en adviseur bij het Nationaal Register.

